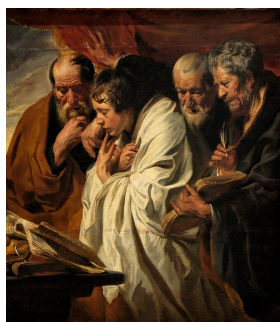

Autorstwo Czterech Ewangelii -polemika z Maciejem Owczarzakem z portalu Testimonia -Część 1: Wstęp

dodane: 2021-12-06

Wstęp do cyklu polemik na temat autorstwa Czterech Ewangelii.

Niniejszy tekst jest wprowadzeniem do cyklu polemik z tezami Macieja Owczarzaka z portalu „Testimonia: Księgi biblijne i wczesne chrześcijaństwo”, kwestionującymi tradycyjne autorstwo Czterech Ewangelii: Mateusza, Marka, Łukasza i Jana. Pan Maciej po raz pierwszy przedstawił swoje tezy w artykule „Kto napisał Ewangelię – apostołowie czy anonimowi autorzy?” z 30 października 2019 r. ([link](#)), a znacznie rozwinął w drugim artykule „Autorzy Ewangelii: Kim byli? – Tradycja w świetle badań historycznych” z 30 kwietnia 2021 r. ([link](#)) -i to tego drugiego artykułu będzie dotyczyć nasza polemika.

Tezy Macieja są następujące. Uważa on, że wzmianki wczesnochrześcijańskie o autorstwie Czterech Ewangelii są niewiele warte pod względem historycznym, a cała tradycja o Czterech Ewangelistach została wymyślona przez piszącego ok. 180 r. Ireneusza z Lyonu, pierwszego z Ojców Kościoła, który wprost ją przytacza w swoim dziele „Przeciw herezjom”. Ireneusz, polemizując z poglądami, które odbiegały od jego pojęcia ortodoksji, miał jakoby przypisać czterem wybranym apostołom apostolski autorytet, a zrobić to na podstawie niejasnych wzmianek Papiasza, wcześniejszego, żyjącego na początku II w. Ojca Kościoła, o jakichś pismach Mateusza i Marka. W przypadku Ewangelii Łukasza i Jana oraz Dziejów Apostolskich, autorstwo miałyby jakoby zostać przypisane na podstawie spekulacji na temat określonych fragmentów tych ksiąg, które wydawały się odnosić do osoby autora (fragmenty narracji w pierwszej osobie liczby mnogiej w Dziejach Apostolskich oraz postać Umiłowanego Ucznia w Ewangelii Jana). Maciej podaje ponadto szereg argumentów, dlaczego jego zdaniem tradycyjnie przypisywane autorstwo Czterech Ewangelii miałyby być nieprawdopodobne.

Artykuł Macieja pełen jest cytatów do opinii renomowanych biblistów, nie tylko tych prezentujących poglądy racjonalistyczne, i pozornie może stwarzać wrażenie dobrze opracowanej publikacji. W rzeczywistości, jak wykażemy, są to jedynie pozory, zaś artykuł Macieja przemilcza wiele bardzo istotnych źródeł i faktów, celowo przyjmuje niespójne interpretacje przytoczonych relacji wczesnochrześcijańskich, bezkrytycznie podchodzi do założeń racjonalistycznej biblistyki, pełen jest również i błędów zdradzających tak naprawdę brak znajomości realiów wczesnego Kościoła i ogólnie starożytności.

Jednak cele niniejszego wieloczęściowego opracowania są znacznie bardziej ambitne niż tylko polemika z artykułem Macieja. Ten jest bowiem tylko pewnym przedstawieniem bardziej ogólnych poglądów racjonalistów, odrzucających tradycyjne autorstwo Czterech Ewangelii. Starają się oni bowiem wyrobić tak w środowiskach akademickich, jak i w całym społeczeństwie przeświadczenie, że cała ta tradycja jest z wielu względów niewiarygodna, poświadczona „dopiero” pod koniec II w., jakieś 100 lat po napisaniu tych ksiąg. Nowoczesna zaś nauka i krytyka biblijna miała jakoby „wykazać”, że tradycyjne autorstwo Czterech Ewangelistów, jest, jeśli nie całkowicie wykluczone, to co najmniej bardzo mało prawdopodobne. Opracowanie to ma na celu krytyczne sprawdzenie, czy rzeczywiście tak jest, czy może jednak sytuacja przedstawia się zgoła inaczej -staralem się obalić **wszystkie** znane mi istotne argumenty przeciw autorstwu Czterech Ewangelistów, nie tylko te, które przytacza Maciej.

Temat autorstwa Czterech Ewangelii planowałem podjąć od wielu lat. Dopiero jednak artykuł Macieja stał się bezpośrednim impulsem, po którym uznałem, że czas najwyższy się tego podjąć, i to możliwie jak najstaranniej. W niniejszym opracowaniu podjąłem próbę zgromadzenia wszystkich istotnych wzmianek wczesnochrześcijańskich na temat autorstwa Czterech Ewangelistów oraz ich krytycznej analizy. Ambicją moją było napisanie dobrze opracowanych biografii Czterech Ewangelistów, czy takie zadanie jest w ogóle możliwe. Nigdzie nie znalazłem bowiem dobrze opracowanych biografii Czterech Ewangelistów, więc jedyna rada, trzeba je samemu napisać. A następnie przedstawić je szerszej publiczności. O ile bowiem teksty biblijne są ogólnie znane (przynajmniej dla tych, którzy czytają Biblię), to jednak teksty wczesnochrześcijańskie na temat Ewangelistów na ogół nie. Temat jest zwykle traktowany po macoszemu, na ogół w różnych popularnych religijnych publikacjach podaje się ogólne wiadomości, nie informując, skąd one zostały wzięte, oraz jaka jest wiarygodność tych źródeł. Czasem w bardziej ambitnych opracowaniach podaje się odnośniki do najważniejszych relacji Tradycji o autorstwie Czterech Ewangelii, jednak bez przytaczania tekstów. A wielka szkoda, bo przez to większość katolików traci kontakt z najbardziej wczesnymi poświadczeniami Tradycji, nie mając pojęcia, skąd ona się wzięła, i często wyrabiając sobie mylny pogląd o samej istocie Tradycji, czym ona tak naprawdę jest. Niniejsze opracowanie ma zamiar wypełnić tę lukę, zapewnić łatwy dostęp do najważniejszych wzmianek wczesnochrześcijańskich o autorstwie Czterech Ewangelii, tak by Czytelnicy samodzielnie mogli poznać tę historię i wyciągnąć samodzielnie oceny, niezależnie od moich własnych.

Opracowanie to jest podzielone na 11 części, z których każda porusza jakieś szczegółowe zagadnienie. Taki układ pozwala później łatwiej wrócić i znaleźć potrzebne informacje na temat konkretnego zagadnienia, np. biografii któregoś z Czterech Ewangelistów. Choć poszczególne części są ze sobą połączone, starałem się jednak, by stanowiły one w miarę samodzielne artykuły, nawet za cenę pewnych koniecznych powtórzeń, tak by nie było konieczności studiowania ponownie całego obszernego opracowania. Lista poszczególnych części jest wymieniona poniżej:

Wstęp

Najważniejsze starożytne wzmianki o autorstwie Czterech Ewangelii

Wiarygodność Papiasza jako świadka apostolskiej Tradycji -polemika z Maciejem

Czy imiona autorów Czterech Ewangelii są wymysłem Ireneusza z Lyonu? Polemika z Maciejem

Biografia Mateusza Ewangelisty

Biografia Marka Ewangelisty

Biografia Łukasza Ewangelisty

Biografia Jana Ewangelisty

Odpowiedź na pozostałe zarzuty Macieja przeciw autorom Czterech Ewangelii

Kwestia autorstwa Czterech Ewangelii a autorstwo innych dzieł starożytnych

Podsumowanie

Każda z biografii Czterech Ewangelistów będzie się zaczynać biografią św. Hieronima ze zbioru krótkich biografii pisarzy wczesnochrześcijańskich *De Viris Illustribus* („O znakomitych mężach”). Biografie te można uznać za zwięzłe podsumowanie informacji przekazanych przez najwcześniejszą chrześcijańską tradycję. W dalszej kolejności zostaną przedstawione wzmianki z Nowego Testamentu oraz wczesnochrześcijańskie relacje o danym Ewangeliste, z odpowiednim krytycznym komentarzem. Następnie będzie analiza wewnętrzną ksiąg przypisywanych danemu Ewangelicie, czyli jaką charakterystykę autora można zbudować na podstawie jego pism, a także informacje o relikwii Ewangelistów -bo przecież byli oni ludźmi z krwi i kości. Całość zamkniemy podsumowaniem, będącym syntezą przedstawionych wcześniej informacji, na podstawie których postaramy się zrekonstruować prawdopodobny życiorys danego Ewangelisty.

Ze względu na bardziej popularny, a może podręcznikowy charakter tego opracowania, zrezygnowałem z przytaczania w nim przypisów. Olbrzymia ich zapewne ilość raczej tylko zaciemniałaby obraz. Zdecydowałem się za to na końcu tego Wstępu przytoczyć bibliografię wybranych pozycji, które były mi osobiście najbardziej użyteczne podczas przygotowywania tego opracowania. Jednak w tych miejscach, gdzie przytoczone są istotne fakty, które nie są powszechnie znane, albo nie da się ich tak łatwo znaleźć w przytoczonych w Bibliografii pozycjach, przytaczam referencje do konkretnych prac, gdzie można znaleźć więcej informacji w danej kwestii.

O ile nie zaznaczono inaczej, domyślnie wszystkie cytaty biblijne przytaczam za Biblią Tysiąclecia, Wydanie IV, dostępne w Internecie: <https://biblia.deon.pl/index.php>

Wybrana bibliografia

Adversus haereses, Ireneusz z Lyonu, tłum. Jarosław Brylowski, Wydawnictwo „Bernardinum” 2018

Apokryfy Nowego Testamentu, Tom I, Ewangelie Apokryficzne, Część 1-2, redakcja Marek Starowieyski, WAM, Kraków 2003

Apokryfy Nowego Testamentu, Tom II Apostołowie, Część 1-2, redakcja Marek Starowieyski, Kraków 2007

Apokryfy Nowego Testamentu, Tom III Listy i apokalipsy chrześcijańskie, redakcja Marka Starowieyski, WAM Kraków 2003

Apologia. Dialog z Żydem Tryfonem, Justyn Męczennik, tłum. Arkadiusz Lisiecki, Poznań 1926

Biblia Poznańska, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 2006

Cztery Ewangelie, jeden Jezus, Richard A. Burridge, Wydawnictwo M, Kraków 2014

Dawne dzieje Izraela, Józef Flawiusz, tłum. Zygmunt Kubiak & Jan Radożycki, Rytm 1979

Dzieło Św. Łukasza (Łk-Dz) w świetle dokumentów pozabiblijnych i odkryć archeologicznych, Stanisław Włodarczyk, Edycja Świętego Pawła 2009

Dzieje Apostolskie: wstęp, przekład, komentarz, Eugeniusz Dąbrowski, Pallotinum 1961

Geneza Ewangelii Marka, Andrzej Kowalczyk, Bernardinum 2004

Geneza Ewangelii Łukasza, Andrzej Kowalczyk, Bernardinum 2006

Historia Kościoła. O męczennikach palestyńskich, Euzebiusz z Cezarei, tłum. Arkadiusz Lisiecki, Poznań 1924

Historiografia grecka Tom I-III, Stanisław Witkowski, Kraków 1925-27

Historiografia rzymska, Ignacy Lewandowski, Wydawnictwo poznańskie 2007
 Jezusowy Papirus: Najbardziej sensacyjny od czasów zwojów z Qumran rękopis ewangelii, Carsten Peter Thiede & Matthew D'Ancona, Amber 2007
 O znakomitych mężach, Hieronim ze Strydonu, tłum. Władysław Szoldrski, Warszawa 1970
 Paweł z Tarsu: Archeolodzy tropem Apostoła Narodów, Michael Hesemann, W drodze, Poznań 2015
 Pierwsi apologety greccy, Wydawnictwo M, Kraków 2004
 Pierwsi świadkowie. Pisma Ojców Apostolskich, Wydawnictwo M, Kraków 2010
 Podręczny atlas biblijny, Dom Wydawniczy Rafael, Kraków 2013
 The priority of John, John A.T. Robinson, SCM Press 1985
 Prolegomena do Nowego Testamentu, Eugeniusz Dąbrowski, św. Wojciech, Poznań 1960
 Przeciw Apionowi. Autobiografia, Józef Flawiusz, tłum. Jan Radożycki, Rytm 1996
 Redating the New Testament, John A.T. Robinson, Wipf and Stock Publishers, Eugene, Oregon 2000
 Relics: what they are and why they matter, Joan Carroll Cruz, TAN Books 2015
 Relikwie: leksykon, Józef Marecki & Lucyna Rotter, eSPE, Kraków 2012
 Słownik-konkordancja osób Nowego Testamentu, Pius Czesław Bosak, W drodze, Poznań 1991
 Święty Paweł i jego świat -leksykon, Pius Czesław Bosak, Petrus 2019
 Vademecum historyka starożytnej Grecji i Rzymu, red. Ewa Wipszycka, PWN 1982
 Wojna żydowska, Józef Flawiusz, tłum. Jan Radożycki, św. Wojciech 1980
 Wpływ typologii oraz tekstów Starego Testamentu na redakcję Ewangelii Mateusza, Andrzej Kowalczyk, Bernardinum 2004
 Wprowadzenie do Biblii aramejskiej, Mirosław Stanisław Wróbel, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium 2017
 Wstęp do Nowego Testamentu, Pallottinum 1969
 Zaginione święte miejsce chrześcijaństwa Emaus, Carsten Peter Thiede & Matthew D'Ancona, Amber 2007
 Życie Jezusa Chrystusa, Giuseppe Ricciotti, Pax 1954

Grudzień 2021-Sierpień 2022

O.K.

źródło: <https://www.apologetyka.info/ateizm/autorstwo-czterech-ewangelii-polemika-z-maciejem-owczarzakiem-z-portalu-testimonia-czesc-1-wstep,1414.htm>